Πορφύριος Μοναχὸς Σιμωνοπετρίτης

ΜΝΗΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

GR YER 01029

Ω Ρ Ε Α

Κ.Β. Βέροιας

ΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
γής 75787
γωγής 23-1-97
ριθμός Β Τ15Β (Τ)

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

0140094151
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Copyright 1996
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας
καὶ
Ἱερὰ Μονὴ Σίμωνος Πέτρας

ISBN 960-85917-0-8

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

1

ΜΝΗΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πορφύριος Μοναχὸς Σιμωνοπετρίτης

ΜΝΗΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
1996

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 9

Ὁμιλήματα μὲ τὸν Ν. Γ. Πεντζίκη ἢ
ὁ Πεντζίκης ὡς παιδαγωγός 11

Ἀνεβαίνοντας τὴν Κοντογεωργάκη ἢ
Νίκος Γαβριὴλ Πεντζίκη, ὁδοδείκτης αἰωνιότητος 37

Ἐπίμετρο 57

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ΕΦΟΡΕΙΑ καὶ ἡ Διεύθυνση τῆς Δημόσιας Κεντρικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βέροιας πιστεύουν ὅτι ὁ προορισμὸς τέτοιων πνευματικῶν κέντρων εἶναι εὐρύτατος καὶ πολύπλευρος καὶ δὲν περιορίζεται στὴν ὕπαρξη, μονάχα, ἑνὸς χώρου ἐναποθηκεύσεως καὶ δανεισμοῦ βιβλίων.

Σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο προσπάθησε (ἰδιαίτερα στὰ τελευταῖα 6 χρόνια) νὰ προσφέρει τὸν ὅποιον ὀβολό της στοὺς κατοίκους τῆς πόλεως. Ἡ μέχρι τώρα δραστηριότητά της (γιὰ τὴν πνευματικοψυχικὴ ἀρωγὴ στοὺς 14.000 συνδρομητές της) ἐπεκτάθηκε καὶ στὸν τομέα τῆς διοργανώσεως-πραγματοποιήσεως σειρᾶς ἐκδηλώσεων, μὲ ὁμιλητὲς γνωστοὺς συγγραφεῖς. Μεταξὺ τῶν πνευματικῶν σκαπανέων, ποὺ μίλησαν στὴν αἴθουσά της, ἦταν καὶ ὁ ἀνεπανάληπτος λογοτέχνης καὶ ζωγράφος τῆς Θεσσαλονίκης «κυρ» Νίκος Γαβριὴλ Πεντζίκης. Μετὰ τὸν (φυσικό) θάνατο τούτου συνεχίσθηκαν οἱ πνευματικὲς ἐκδηλώσεις, τὰ πνευματικὰ μνημόσυνά του.

Εἴμαστε συγκινημένοι, διότι μὲ «τὴν ἀνὰ χεῖρας» ἔκδοση ἐγκαινιάζομε τὴ σειρὰ (τῆς Δ.Κ.Β.Β.) «Τετράδια τῆς Βιβλιοθήκης». Καὶ ἡ χαρά μας γίνεται ἀκόμα μεγαλύτερη, διότι ὡς πρῶτο τομίδιο τῆς σειρᾶς ἐκδί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δεται τὸ κείμενο δύο ὁμιλιῶν τοῦ Ἡμαθιώτη πατέρα Πορφύριου, μοναχοῦ τῆς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας, τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐπιτείνεται δὲ τούτη, ἐπειδὴ τιμᾶται, ἔτσι, καὶ ἀπὸ ἐμᾶς ἡ μνήμη τοῦ «κυρ-Νίκου» καί, μάλιστα, ὄχι γιὰ πρώτη φορά, ἀφοῦ τὸ δεύτερο κείμενο ἀποτελεῖ τὴν ὁμιλία τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου μας, ποὺ ἐκφωνήθηκε στὴν ἀφιερωματικὴ ἐκδήλωση τῆς Βιβλιοθήκης μας, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὴν αἴθουσα διαλέξεων τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἡμαθίας, στὴ Βέροια, τὴν 25η Φεβρουαρίου 1995. Ἐλπίζομε, μάλιστα, ὅτι δὲν θὰ ἀργήσει ἡ φιλολογικὴ ἐπεξεργασία καὶ τῶν κειμένων τῶν ἄλλων ὁμιλητῶν τῆς ἐκδηλώσεως ἐκείνης, ὥστε νὰ ἐκδοθοῦν.

Βέροια, 1 Ὀκτωβρίου 1996
Ἡ Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁμιλήματα μὲ τὸν Ν. Γ. Πεντζίκη
ἢ
ὁ Πεντζίκης ὡς παιδαγωγός

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΝΑΙ ΙΔΙΑΖΟΝΤΩΣ ΤΙΜΗΤΙΚΟ γιὰ ἕναν ἁπλὸ μοναχὸ νὰ παρουσιάζεται σήμερα μπροστὰ σὲ πολύπειρους καὶ σοφοὺς ἐντρυφητὰς τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καθὼς καὶ σὲ νέους φοιτητὲς ποὺ ἐπιθυμοῦν τὴν ἀπόκτηση τῆς θεολογικῆς γνώσεως, σὲ μία ἐποχὴ ὅπου ἐψύγη ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν καὶ ποὺ οἱ λίγοι γίνονται κάθε ἡμέρα καὶ πιὸ λίγοι, ἀλλὰ σ' αὐτοὺς τοὺς λίγους ἐναπομένει ἡ πολύπονος ἐργασία στὸν ἀμπελώνα τοῦ Κυρίου, τὴν κοινή μας πολύπαθη μητέρα, τὴν Ἐκκλησία, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Εἶναι ἀρκούντως χαρακτηριστικό, ἅγιοι πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι ἡ τελευταία κατάθεση τοῦ μακαριστοῦ μας κυρ-Νίκου Γαβριὴλ Πεντζίκη στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα εἶναι ἡ ἔκδοση, γιὰ δεύτερη φορά, τὸν Νοέμβριο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ 1992, τῶν *Ὁμιλημάτων*.[1] Ὕστερα ἀπὸ ἕνα μήνα, ξημερώνοντας ὁ Θεὸς τὴ δεκάτη τρίτη Ἰανουαρίου 1993, ὁ κυρ-Νίκος μᾶς ἄφησε φεύγοντας γιὰ τὴ ζωὴ ποὺ ποθοῦσε κάθε μέρα καὶ περισσότερο, ζώντας τὰ παρόντα. Ἂν θέλαμε νὰ δώσουμε κάποια πραγματιστικὰ στοιχεῖα στὸν μελλοντικὸ βιογράφο τοῦ κυρ-Νίκου, θὰ προσθέταμε πὼς τὰ *Ὁμιλήματα* μοιράστηκαν στοὺς ὅσους ἠγαπημένους, χωρὶς τὶς εἰδικῶς πρὸς τὸν καθένα ἀφιερώσεις[2] τῶν ἄλλων πεντζικικῶν ἔργων.

Πράγματι, ἡ ὁμιλία εἴτε διὰ ζώσης εἴτε γραπτή, ἦταν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐνέργεια τοῦ κυρ-Νίκου. Μὲ ἀκράτητη χαρὰ μᾶς διηγοῦνταν κάποτε πὼς πρὶν ἀπὸ τὸ 1980 μιλοῦσε γιὰ 36 ὁλόκληρες ὧρες στὰ μπαλκόνια Ἁγιορειτικῆς Μονῆς.

1. Ν. Γ. Πεντζίκη, *Ὁμιλήματα*, Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1992.

2. Οἱ ἀφιερώσεις τοῦ κυρ-Νίκου σὲ ἀντίτυπα ἔργων του, τὰ ὁποῖα μοίραζε στοὺς φίλους, συχνὰ εἶναι λογοτεχνικὰ κείμενα, ποὺ μερικὲς φορὲς συνοδεύονται ἀπὸ πολύχρωμους πίνακες μὲ ψηφαριθμημένη τὴν ἀφιέρωση.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρέπει στὴ λέξη *Ὁμιλήματα* νὰ βροῦμε τὴ βαθύτερη ἔννοια τῆς κοινωνίας τῶν ὁμιλούντων. Τὴ βαθειὰ ἔννοια ποὺ κρύβει ἡ λέξη λόγος, ἐφ' ὅσον ὡς σαρκωθεὶς Λόγος *ἐπεφάνη ἐν τῷ κόσμῳ* ὁ Εἷς τῆς Τριάδος, ὁ κατ' ἐξοχὴν λόγος ὁ Ἄναρχος. Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ '92 ὁ κυρ-Νίκος εἶχε ἀρχίσει μία ἄλλη ὁμιλία. Εἶχε ἀρχίσει μία ἄλλη περίοδος τελείας καθάρσεως καὶ ἑτοιμασίας. Ἐπὶ ὧρες πολλὲς σύντροφός του πλέον ἦταν ἡ τελεία σιωπὴ καὶ τὰ ἀείρρυτα δάκρυα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ παιδικὰ καὶ ξεπλυμένα ἀθῶα μάτια. Ὁ κυρ-Νίκος ἑτοιμαζόταν γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι. Ὁ κυρ-Νίκος τὸ εἶχε καταλάβει πὼς ἔφευγε, καὶ αὐτὸ τὸ μυστικό του τὸ εἶχε ἐμπιστευθεῖ σὲ ἕνα-δύο ἠγαπημένους.

Θεωρώντας τὴν ὁλόθυμη καὶ αὐθόρμητη παρουσία Σας σημάδι τῆς εὐαρέσκειας τοῦ μακαρίτου γιὰ τὴν ἀποψινή μας συνάντηση, παίρνω τὸ θάρρος νὰ Σᾶς κουράσω γιὰ δέκα-δεκα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πέντε λεπτὰ ὁμιλώντας μαζί Σας γιὰ τὸν μεγάλο ἐκεῖνον ἀπόντα.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ μεγάλη αὐτὴ νεκρούπολις, ἡ ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς Συμβασιλευούσης Θεσσαλονίκης, τίποτε ἄλλο δὲν θὰ μποροῦσε νὰ γίνει πιὸ χρήσιμο ἀπὸ πανεπιστημιούπολη,[3] γιατί, ὅπως ἔλεγε ὁ Κυρ-Νίκος, *ζοῦμε μὲ τὴν ἀνάσα τῶν νεκρῶν*,[4] καὶ εἶναι μεγάλη ἐπιστήμη νὰ ζῇς ἀπὸ τὴν ἀνάσα κάποιου ἄλλου, νὰ ζῇς μὲ τὸ πνεῦμα κάποιου ἄλλου, νὰ ἀνασαίνεις τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, νὰ δέχεσαι τὸν ἀέρα τῆς ζωῆς, καὶ ὁ Ἀήρ, ἔλεγε ὁ κυρ-Νίκος, ἕνα κομμάτι πανί, γίνεται ὁ τύπος δι' οὗ καθαγιάζεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Δὲν ξέρω ἂν οἱ σημερινοί μας φοιτητὲς ἀντιλαμβάνονται αὐτὴν τὴν πραγματικότητα, ἂν προσπαθοῦν νὰ συνειδητοποιήσουν τὰ τῶν προαπελθόντων μακάρων, οἱ ὁ-

3. «Δυνατότητες τῆς μνήμης», ὅ.π., σ. 113.
4. Ποίημα «Διδαχή», στ. 9.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ποῖοι ἀναπαύονται καὶ λιώνουν ἐδῶ ὅπου σήμερα ὑψώνονται τὰ κτήρια τῆς πανεπιστημιούπολης τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου.

Ὁ μακαριστὸς ὅμως σοφὸς περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀναπαύεται στὴ ρίζα μιᾶς γέρικης ἐλιᾶς, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ εἶχε διαλέξει, καὶ ὁ τάφος του εἶχε ἀπὸ πρὶν ἑτοιμαστεῖ *Ἕδρα ἡ κουφάλα της τοῦ σοφοῦ γέρου μὲ τὴν πολλὴ γνώση.*[5] Ἔχει ἤδη δεθεῖ μὲ τὶς ρίζες, μὲ τὴ γῆ,[6] καὶ οἱ ρίζες τῆς γέρικης ἐλιᾶς ἀπὸ καιρὸ ρούφηξαν τοὺς χυμοὺς γιὰ νὰ ἑτοιμάσουν τὸν καρπό τους, τὶς ἐλιὲς τὶς νηστίσιμες. Ἔλεγε ὁ κυρ-Νίκος, «Νηστεύω γιὰ νὰ θυμᾶμαι περισσότερο».[7]

Μία ἀπὸ τὶς ἁπλὲς γυναῖκες τοῦ λαοῦ, μία ἀπὸ τὶς γριὲς ποὺ τὶς ἔχουμε ἀνάγκη γιατὶ αὐτὲς εἶναι οἱ ὁποῖες μᾶς κρατοῦν, καὶ ἂς λένε πολλοὶ ὅτι θέλουν νέους στὴν ἐκκλησία, μία μανιά, κατὰ τὴ μακεδονίτικη ντοπιολαλιά μας, πῆγε στὸν πνευματικὸ νὰ ἐξομολογηθεῖ καὶ

5. *Ὁ Πεθαμένος καὶ ἡ Ἀνάσταση*, Αἰγόκερως 1944, σ. 145.
6. Ὅ.π., σ. 141.
7. Ὅ.π., σ. 53.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στὸ τέλος τὸν παρεκάλεσε νὰ κοινωνήσει στὰ σαράντα τοῦ μακαρίτου δεσπότη[8] τῆς πόλης. «Νήστεψα, πάτερ, καὶ ἀπὸ λάδι σαράντα μέρες γιὰ τὸν Δεσπότη», πρόσθεσε φανερώνοντας πὼς ἡ νηστεία ἀκριβῶς εἶναι σημάδι καλλιέργειας τῆς μνήμης καὶ τῆς ἀναμονῆς. Ἔτσι τὴν ζοῦσαν οἱ προφῆτες, ἔτσι τὴν ζοῦν οἱ ἅγιοι, ἔτσι τὴν ἔζησε ὁ κυρ-Νίκος, ἔτσι τὴν ζεῖ κι ὁ ἁπλὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἠγαπημένος καὶ περιούσιος.

Δικαιολογεῖται συνεπῶς ἀρκούντως καὶ τὸ ἀποψινό μας μνημόσυνο, τὴ νηστίσιμη αὐτὴν περίοδο τῆς ἀναμονῆς τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου στὸν κόσμο, ταπεινωμένου καὶ νηπιάζοντος, ὡς σάρκωση τοῦ Φωτός. Σὲ μία παρόμοια περίοδο, τὴ χριστουγεννιάτικη σαρακοστὴ τοῦ 1978, ὁ κυρ-Νίκος ἔγραφε: «Μὲ τὴν βοήθεια τῶν ἱερῶν μνημῶν, ὕφανα... τὴν ἀναπόληση τῶν γεγονότων τοῦ λήξαντος ἔτους... τὶς κυμάνσεις τοῦ νοῦ κατὰ τὴν πρὸ τοῦ ὕπνου προσευχὴ καὶ

8. Πρόκειται γιὰ τὸν Βερροίας Παῦλο, †28.8.1993.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπίκληση καὶ ἀσπασμὸ τῶν Ἱερῶν Εἰκονισμάτων, προσπαθῶντας νὰ ἑτοιμάσω τὴν στολὴ τοῦ Νυμφῶνα τῆς Δόξης, ποὺ χθὲς τὸ ἀπόγευμα αἰσθάνθηκα κατὰ κάποιο τρόπο νὰ φορᾶ τὸ σῶμα μου...».[9] Πράγματι, κάθε στιγμὴ ὁ κυρ-Νίκος εἶχε μία ἐσωτερικὴ διεργασία τῶν ἐπισυμβαινόντων διαφόρων περιστατικῶν, εἶχε μία νήψη, μὲ τὴν ὁποία κατεργάζονταν τὴ στολὴ τῆς μακαρίας πλέον ψυχῆς του.

Τὴν πρώτη Παρασκευὴ κάθε μηνός, ὁ κυρ-Νίκος ἀνέβαινε ἐδῶ δίπλα, στὸ Κοιμητήρι τῆς Εὐαγγελιστρίας, γιὰ τὸ καθιερωμένο τρισάγιο στὸν οἰκογενειακὸ τάφο τῶν Πεντζίκηδων, πίσω ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας, στὰ βόρεια. «Μαίρης, Ἑλένης, Γαβριήλ, Θεοδώρου, Μαργαρίτας, Λουκίας, Μιχαὴλ» μνημόνευε ὁ ἁπλοϊκὸς παπάς, καὶ ὁ κυρ-Νίκος τὸν γέμιζε χιλιάρικα ἢ καὶ πεντοχίλιαρα. Τὴν πρώτη Παρασκευὴ κάθε μηνός.[10]

9. «Μιὰ ἐπιστολή», σ. 235, περ. *Εὐθύνη* 77, Μάιος 1978.
10. *Ὁμιλήματα*, σσ. 27-29.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἂν σταματούσαμε γιὰ λίγο στὰ ὀνόματα αὐτά, θὰ καταθέταμε λίγα στοιχεῖα γιὰ τὸν βιογραφούμενο. Ἡ Μαίρη, σύζυγος Γαβριὴλ Πεντζίκη, εἶναι ἡ μακαριστὴ μητέρα, ποὺ δέχτηκε κατάμουτρα τὸ φτύσιμο, ὅπως περιγράφεται στὰ *Ὁμιλήματα*.[11] Ἀργότερα ἡ μητέρα συναντάει τὸν συντετριμμένο γιὸ καὶ τὸν ἀγκαλιάζει σὰν μάνα, «παιδάκι μου, φτάνει πιά. Μὴν τυραννιέσαι περισσότερο». Ὁ γιὸς εἶχε ρέψει στὸ κλάμα, καὶ μέχρι τὰ 85 του ὁσάκις τὸ θυμόταν αὐτὸ τὸ περιστατικὸ ἔκλαιε. Ἀργότερα, συνεχίζοντας τὴν ἱστορία, ὅλη ἡ οἰκογένεια, ἀγκαλιασμένοι θερμά, ἄκουσαν τὸ Χριστὸς Ἀνέστη καὶ ἀπαντήσανε μὲ ὅλη τους τὴν ψυχὴ ὅτι Ἀληθῶς Ἀνέστη αὐτὸς στὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου οἱ ἁμαρτάνοντες μποροῦν νὰ σηκώνονται ὁσάκις πίπτουν.

Ἡ Ἑλένη Ἰωαννίδου εἶναι ἡ μανιά, ποὺ ἐκοιμήθη ἐτῶν 82. «Ἀπεβίωσε 29.5.'43», σημειώνεται μετὰ τὸ ὄνομά της στὴν ἐπιτάφια

11. Ὅ.π., σ. 133.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλάκα μαζὶ μὲ τοὺς λοιπούς, τὴν ἀποφράδα ἡμέρα ποὺ πάρθηκε ἡ Πόλη. Εἶναι ἡ γιαγιὰ ποὺ τὸν ἄλλαζε βρέφος κι ἔλεγε, «ἀλλάζει ὁ Χριστὸς καὶ τ' ἀποφόρια τὰ βάνει ὁ Νικάκης μου».[12] Εἶναι ἡ μανιὰ ποὺ δὲν τὸν ἄφηνε «νὰ βάνει τὸ ψωμὶ ἀνάποδα, γιατὶ δὲν κάνει, γιατὶ εἶναι προσβολὴ στὸν Θεό». Εἶναι ἡ εὐλογημένη γριὰ ποὺ τὸν ἔμαθε νὰ κάνει τὸν σταυρό του πρὶν ἀπὸ τὸ φαγητό, ποὺ σταύρωνε τὸ ψωμὶ πρὶν νὰ τὸ κόψει, ὅπως ἀκριβῶς τὸ περιγράφει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος γιὰ τὸν τέταρτο μετὰ Χριστὸν αἰώνα γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀλεξάνδρειας. Ἔχουν μία καλὴ συνήθεια οἱ Χριστιανοὶ τοῦ τόπου μας, γράφει ὁ πατὴρ τῆς ἐκκλησίας, «σταυρώνουν στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τὸ ψωμὶ πρὶν τὸ κόψουν».

Θὰ μπορούσαμε νὰ συνεχίσουμε ἀναφέροντας πολλὰ καὶ γιὰ τοὺς ὑπολοίπους προσφιλεῖς

12. «Τοπογραφία καὶ δομή», σ. 133, «Ἔρως τῆς ἐκκλησίας», σ. 93 κ.ἀ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κεκοιμημένους, συνδέοντάς τα μὲ τὰ ὑποκρυπτόμενα στοιχεῖα ποὺ παρέχονται πλούσια στὰ γραπτὰ τοῦ κυρ-Νίκου, καὶ ἰδιαίτερα στὰ *Ὁμιλήματα*. Ἀφοῦ ὅμως συνομιλοῦμε ἀπόψε γιὰ τὸν κυρ-Νίκο εἶναι ὥρα νὰ πεταχτοῦμε μέχρι τὴ Βασιλίσσης Ὄλγας 197, στὸν ἕκτο ὄροφο. Τὸ θυμᾶστε; Ὅλο βέβαια ἐκεῖνο τὸ παλαιὸ σπιτομάζωμα μεταφέρθηκε καὶ βρίσκεται πλέον στὸ χωριὸ Ἅγιος Ἀντώνιος, παραέξω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου θὰ συναντήσετε ὅλο τὸ χρῶμα καὶ τὴν ἀρχοντιὰ τοῦ παλαιοῦ σπιτιοῦ ὅπως τὸ διατηρεῖ μὲ περισσὴ φροντίδα ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρ-Νίκου.

Συνέβη πολλὲς φορὲς σὲ πολλοὺς ἀπὸ ἐμᾶς, μόνοι ἢ μαζὶ μὲ φίλους, παλαιοὺς ἢ καὶ νέους, νὰ ἀπολαύσουμε τὸ λιτὸ καὶ ἀπέριττο ἐκεῖνο σαλονάκι καὶ ἕναν χείμαρρο λόγου. Πολλά, χιλιάδες τὰ ἐνθυμήματα, σκόρπια, μὲ μία συγκεκριμένη ἐσωτερικὴ συνοχὴ καὶ τάξη, «Μ' εὐσπλαχνία, μὲ θαυμασμό. Μὲ ἀγάπη γιὰ τὸ χῶμα καὶ γιὰ τὴν πέτρα, γιὰ τὰ χόρτα, τὸ λουλούδι, τὸ πουλὶ καὶ τὸ ζῶο, γιὰ τὴ φωτιὰ καὶ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νερό»:[13] ἕνα κογχύλι, ἕνα γαϊδουράγκαθο, ἕνα κομμάτι ξυλόγλυπτο, μία εἰκόνα τῆς Παναγίας ἀπὸ κοσμικὸ φίλο ζωγράφο[14] καμωμένη, μία πέτρα καὶ μέσα στὴν πέτρα ἕνα τόσο δὰ σκαθάρι ἡλικίας πολλῶν χιλιετιῶν, μία κάρτα μὲ πρωτοκυκλαδικὸ εἰδώλιο γυναικός, ἕνα μπαστουνάκι ἀπὸ ἅγιο γέροντα ἁγιορείτη.

Τὸ 1979 ἢ τὸ '80 εἶχε ἔρθει ἀπὸ τὸ Ὄρος ὁ μακαριστὸς πατὴρ Παΐσιος στὸ μοναστήρι του ἐδῶ κοντά. Ὁ κυρ-Νίκος παρακάλεσε τότε ἕναν νεαρὸ φοιτητὴ τοῦ Φυσικοῦ[15] νὰ τὸν συνοδεύσει. Κάλεσαν ταξί. Ἔφτασαν στὸ ἡσυχαστήριο. Ὁ κόσμος, μόνο γυναῖκες, εἶχαν φράξει τὸν δρόμο. Ὁ ἀπρόσμενος προσκυνητὴς ἀνοίγει μὲ τὸ μπαστουνάκι, δῶρο καὶ αὐτὸ τοῦ ἁγιορείτου πατρός, καὶ προχωροῦν. Φτάνουν μπροστὰ στὸν Γέροντα. Ὁ κυρ-Νίκος γύρω στὰ 70 κάτασπρος, πέφτει στὰ γόνατα, ὁ Γέροντας κοντὰ στὰ 60 λιωμένος ἀπὸ τὴν ἄσκη-

13. *Ὁ Πεθαμένος καὶ ἡ Ἀνάσταση*, σ. 111.
14. Ἔργο τοῦ Γ. Παραλῆ.
15. Τὸν κ. Σχοινᾶ Πρόδρομο, φυσικό.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ση. Ἀλληλοασπάζονται καὶ ὁ Γέροντας τὸν σηκώνει. «Ἦρθα μόνο νὰ πάρω τὴν εὐχή σας», λέει ὁ κυρ-Νίκος καὶ φιλάει τὸ ροζιασμένο ἀπὸ τὶς μετάνοιες χέρι. Καὶ φεύγει μὲ τὸ ἴδιο ταξὶ ποὺ περίμενε μισθωμένο στὸν περίβολο τῆς Μονῆς.

Δὲν σᾶς θυμίζει ἡ σκηνὴ τὴν περιγραφὴ τοῦ Θεοδώρου Ντοστογιέφσκυ στὶς πρῶτες σελίδες τῶν *Ἀδελφῶν Καραμαζώφ*; Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ἄντρας ἢ γυναίκα, παίρνει τὴν εὐχὴ ἀπὸ τὸν πατερούλη καὶ αὐτὸ τοῦ φτάνει. Σήμερα ὁ κυρ-Νίκος εἶναι στὸν οὐρανὸ καὶ ὁ Γέροντας μὲ τὴ μαρτυρία τῆς προσευχῆς δηλώνει «πρέπει νὰ εἶσαι πολὺ καθαρὸς γιὰ νὰ καταλάβεις τὰ βρώμικα τοῦ Πεντζίκη».[16]

Λέγαμε ὅμως γιὰ τὰ ἀναμνηστικά. Προσέξτε κάτι. Ὁ κυρ-Νίκος δὲν ἦταν παρελθοντολόγος. Μὲ ὅ,τι μάζευε συνδεόταν μὲ τὸν τόπο,

16. Ἀπάντηση τοῦ μακαριστοῦ π. Παϊσίου σὲ ὁμάδα παιδιῶν ἀπὸ θρησκευτικὴ ὀργάνωση, ποὺ σκανδαλίστηκαν ἀπὸ ἀθυροστομίες τοῦ κυρ-Νίκου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μάθαινε τὸν τόπο, ξεδιάλεγε τὶς ρίζες. Οὔτε ὅμως καὶ μὲ φαντασία ζοῦσε. Ὅ,τι ἔχει γράψει εἶναι ὅλα γεγονότα. Ἀρκεῖ μόνον νὰ βρεῖς τὸ ὑφάδι καὶ τὸ στημόνι μὲ τὰ ὁποῖα ὑφαίνεται κάθε ψηφιδωτό του, εἴτε εἶναι ποίημα εἴτε εἶναι πεζὸ εἴτε εἶναι ζωγραφικὸς πίνακας, κι ἂς ἀναφέρουμε ἐδῶ, ἐν παρεκβάσει τοῦ λόγου, καὶ τὰ θαυμάσια ὑφαντὰ τῆς ἀξιοσέβαστης συζύγου του. Ὅλα εἶναι μία μνήμη δουλεμένη καὶ ἐπεξεργασμένη μὲ τὴ μαστοριὰ καὶ τὴν τέχνη ποὺ μόνον ἐκεῖνος γνώριζε. Καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀναμνηστικὰ ἀναδίδουν τὴ γλυκύτητα τοῦ μελιοῦ ὅπως μᾶς τὸ δίδει τὸ μηρυκαστικὸ ἐκεῖνο ὄν, ἡ γλυκύφθογγος ἐκείνη μέλισσα, ἡ ἁγιασμένη δεξιὰ τοῦ μακαρίτου κυρ-Νίκου.

Ἂς συνεχίσουμε ὅμως τὴν ἀποψινὴ ἐπίσκεψή μας. Ἡ ἀμηχανία τοῦ κυρ-Νίκου ἦταν φανερὴ κάθε φορὰ ποὺ κάποιος τῆς παρέας ἦταν νεόφερτος. Στὴν κατάλληλη στιγμὴ ἄρχιζε, ἂν ἤσουν μοναχὸς ἀπὸ τὸ καλογερικό σου ὄνομα, τὸν ἅγιο ποὺ γιορτάζεις. Γνωρίζεις ὅμως τοὺς συνωνυμούντας ἁγίους; Ὁ ἴδιος ἤξερε ὅλον τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Συναξαριστὴ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, ὄχι μόνον ἐπειδὴ διάβαζε κάθε πρωὶ τὸ συναξάρι τῆς ἡμέρας, ἐφαρμόζοντας καλογερικὸν κανόνα, ἀλλὰ γιατὶ εἶχε ἀντιγράψει ὅλον τὸν Συναξαριστή, μέχρι καὶ τὸν πιὸ μικρὸ ἅγιο, σὲ τρεῖς περιλήψεις —μικρή, μεσαία καὶ μεγάλη— σὲ τετράδια, καὶ ὅλο αὐτὸ τὸ ὑλικὸ τὸ χρησιμοποιοῦσε στὴν καθημερινή του ἐργασία.

Οἱ ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἐπισκέπτη συνεχίζονταν ἀκάθεκτες: Γιὰ τὸν τόπο καταγωγῆς· σὲ ποιόν δρόμο μένεις, γνωρίζεις ἐκεῖνο τὸ ποτάμι ποὺ περνάει δίπλα στὴν πόλη, μήπως ἀγνοεῖς τὸ φυτὸ ποὺ βγαίνει στὸ τάδε σημεῖο; Ξέρεις τὸν τάδε συντοπίτη σου ἅγιο καὶ τὸν δείνα νεομάρτυρα; Ἀλλοίμονό σου ἂν δὲν ἤξερες τὴν ἁγία νεομάρτυρα Παρασκευή, ποὺ σφάχτηκε λίγο πιὸ ἔξω ἀπὸ τὸ σημερινὸ χωριὸ ποὺ ἔχει τὸ ὄνομά της καὶ ὁ σφαγμένος λαιμός της βγάζει ἁγίασμα. Ἀλλοίμονό σου ἂν δὲν ἤξερες τὸν τόπο σου μὲ τὶς παραμικρές του λεπτομέρειες. Πράγματι, ἀλλοίμονό μας ἂν δὲν ψά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χνουμε τὶς ρίζες μας, ἐμεῖς τὰ ἀποκυήματα τοῦ ὀγδόου αἰῶνος. Ἀλλοίμονο στὴ νεότητα ἂν δὲν ψάχνει τὶς ρίζες της.

Ὁ κυρ-Νίκος δὲν ἦταν κακός, κι ἂς φέρνονταν συχνὰ ἀθυρόστομα ἢ καὶ ἐπιθετικά. «Ἂν ἔβλεπε μερμήγκι νὰ περνάει, θὰ σταματοῦσε νὰ τὸ κάνει δρόμο. Καλός, ἅγιος, σοφός», μοῦ εἶπε ἕνας ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος.[17] Ἦταν μυσταγωγός. Τὴν κουβέντα σιγὰ-σιγὰ τὴν ἀνήγαγε σὲ θεωρία γιὰ νὰ τὴν τελειώσει ὡς θεολογία. Ἦταν παιδαγωγός. Ἦταν δάσκαλος, ὅπως τὸ λέει σὲ ἕνα του ποίημα: *συλλογιέμαι λοιπὸν ὅτι ἐτάχτηκα παιδαγωγὸς / πρέπει νὰ ἐκφράσω τὸ αἰώνιο συνολικὸ πρόσωπο τῆς ζωῆς.*[18]

Γιὰ ὅσους τὸν γνωρίσαμε, μὲ τὴν ἐν Κυρίῳ καύχησῃ γι' αὐτὴν τὴ θεόσδοτη δωρεά, καταθέτουμε ὅτι ὁ κυρ-Νίκος ἦταν μοναδικὸς παιδαγωγός. Μᾶς πῆρε παιδιὰ καὶ μᾶς ἔμαθε βῆ-

17. Ὁ κ. Τάκης Ἰωσηφίδης, κηπουρὸς στὸ Κοιμητήρι τῆς Εὐαγγελιστρίας, στὴ Θεσσαλονίκη.

18. «Διδαχή», στ. 23-24.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μα-βῆμα, στράτα-στράτα, τὸν δρόμο ἀνάμεσα στοὺς λειμῶνες τῶν ἁγίων, τὸν δρόμο πρὸς τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἡ ὥρα σὲ ἐκεῖνο τὸ ὑπερῷο κυλοῦσε ἀλλὰ χρονικὰ ὅρια δὲν ὑπῆρχαν. Ἀρκεῖ νὰ μὴν πήγαινες πρωί. Μετὰ τὶς τρεῖς τὸ μεσημέρι ὅλη ἡ ὥρα καὶ τὸ σπιτικὸ σοῦ ἀνῆκε, μέχρι τὰ μεσάνυχτα καὶ ἀκόμα παρὰ πέρα, καὶ δωδεκάωρα ἀκόμη περάσαμε μὲ τὰ κεράσματα τῆς κυρίας Νίκης καὶ τὸ ἀείρροο μέλι τοῦ κυρ-Νίκου. Πράγματι ὁ κυρ-Νίκος εἶχε βρεῖ τὸν τρόπο νὰ νικήσει αὐτὸν τὸν μεταπαραδείσιο τύραννο ποὺ λέγεται χρόνος.

Τώρα ὅμως ἀπόψε ὁ χρόνος τελειώνει. Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπέτειο ὁμιλία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας σὲ ἀξιόλογο πνευματικὸ Ἵδρυμα τῆς πόλεως αὐτῆς, τὸ πρόσωπο τοῦ κυρ-Νίκου παρουσιάζεται ὡραιότατο καὶ ἔκπαγλο. Δὲν ἔχει ἀνάγκη κανενὸς φτιασιδώματος. Ὀγδόντα-πέντε χρόνια, ψηφίδα-ψηφίδα μέσα σ' αὐτὴν τὴν πόλη, φτιάχτηκε τὸ ψηφι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δωτὸ τῆς μορφῆς τοῦ μακαριστοῦ Νίκου Γαβριὴλ Πεντζίκη. Χρειάζεται τώρα νὰ δοῦμε αὐτὸ τὸ ὁλόφωτο πρόσωπο καὶ νὰ καταλάβουμε τὴ μακεδονίτικη γνήσια λαλιά του, τὰ παιδιὰ τῆς Μακεδονίας, τὰ παιδιὰ τῆς Θεσσαλονίκης, χωρὶς νὰ ντρεπόμαστε τὴ φωνὴ τῶν γερόντων, τὴ φωνὴ τῆς μανιᾶς μας. Νὰ τὴν μάθουμε, ἔστω καὶ ἂν τοὺς μακεδονίτικους τύπους ἄλλοι τοὺς χαρακτηρίζουν λάθη.[19] «Πῶς νὰ μπορέσουν νὰ μ' ἀκούσουν οἱ νέοι, τὰ παλληκάρια, οἱ κοπέλλες, οἱ ἄντρες, ποὺ ἔχουν προχωρήσει πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, ποὺ ἔχουν συνηθίσει τὸ βουνὸ καὶ πηγαίνουν τακτικά, ἀνεβαίνουν καὶ κατεβαίνουν στὴν ψηλότερη κορυφὴ Κ'στό; Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ μ' ἀκούσουν ὅταν θὰ τοὺς πῶ ὅτι Κ'στὸς σημαίνει Χριστὸς καὶ θελήσω νὰ συνεχίσω, ὁμιλώντας γιὰ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ;».[20] Ὁ κυρ-Νίκος, μέσα στοὺς μουχλιασμένους δρόμους αὐτῆς ἐ-

19. Ἰγνάτης Τρελλός, σ. 54 κ.ἑ., δηλαδὴ ὁ νομπελίστας Γιῶργος Σεφέρης.

20. *Ὁμιλήματα*, σ. 49.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δῶ τῆς πόλης εἶδε τὸ πρόσωπο τοῦ ζῶντος Χριστοῦ. Τὸν εἶδε. Πῶς ὅμως νὰ τὸ πεῖ; Καὶ ποιός νὰ τὸν καταλάβει, ὅταν στὴ διάλεκτο τοῦ χωριοῦ Χορτιάτης Κ'στὸς σημαίνει Χριστός, ὅπως ὀνομάζεται ἡ ψηλότερη κορυφὴ τοῦ βουνοῦ μὲ τὴ βυζαντινὴ Μονὴ τῆς Μεταμορφώσεως. Πῶς ὅμως νὰ τὸ ἐξηγήσει, ὅταν ὁ πολὺς Σεφέρης ἔλεγε πεθαμένη τὴν ὀρθόδοξη παράδοσή μας, χωρὶς συνέχεια, καὶ δὲν καταλάβαινε τὰ Μακεδονίτικα;

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κυρ-Νίκος καταθέτει τὴν «ἀπαίτησή του». «Καὶ ἂν ἀκόμα ξεχαστεῖ τ' ὄνομά μου καὶ χαθεῖ κάθε ἐργασία μου, τουλάχιστο θὰ ὑπάρχω σὰν θρύλλος, σὰν φήμη ἀνάμεσα σ' ὅσους ἔχει στοὺς κόλπους του ὁ Κύριος τῶν Χριστιανῶν».[21] «Ἀλήθεια θὰ εἶναι ἀκολούθως», συνεχίζει ὁ μακαρίτης, «νὰ μιμηθῶ τὴ σιωπὴ τῶν νεκρῶν μέσα στὸ φέρετρο, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ φανερώσουν ποτέ, τὸ μυστικὸ τῆς γαλήνης των».[22]

21. Ὅ.π., σ. 38.
22. Ὅ.π., σ. 39.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὅλοι νόμιζαν ὅτι ὁ κυρ-Νίκος ἔγραφε λογοτεχνία. Ὅμως αὐτὸς ἐξομολογεῖται, ὁμολογεῖ δημοσίως, «γράφω καθ' ὑπαγόρευση, ὅ,τι μὲ τὸ χέρι μου γράφει ὁ Σύντροφος καὶ Κύριός μου».[23] Γι' αὐτὸ τὸ δεξί του χέρι, θὰ ἤθελα δημοσίᾳ νὰ ἀποκαλύψω μία μεγάλη θεϊκὴ δωρεά. Τὸ περιστατικὸ καταγράφεται κάποιες φορὲς στὸ ἔργο του,[24] συνέβη δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1957. Μία ἀπὸ τὶς πολλὲς ἐπισκέψεις στὴν Καβάλα μαζεύτηκαν ἀρκετοὶ φίλοι, λόγιοι τῆς ἐποχῆς, στὸ ξενοδοχεῖο Τουρίστ, ποὺ ἦταν πρὶν σπίτι τοῦ Δεμερτζῆ, δημάρχου τῆς πόλης. Οἱ σοφοὶ

23. Πρβλ. *Ὁμιλήματα*, 1992, σσ. 48, 83 κ.ἀ.

24. Βλ. *Σημειώσεις ἑκατὸ ἡμερῶν*, σ. 138, «Ἔρως τῆς ἐκκλησίας», σ. 62, πρβ. καὶ «Ἐπιστολὴ πρὸς Δοῦκα», περ. *Εὐθύνη*, σ. 33: «...Εὑρισκόμενος παντοῦ παρών, συμμετέχων σ' ὅλες τὶς διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ὑπάρχω σ' ἕναν ἄλλο κόσμο. Στὶς συζητήσεις δὲν φαντάζομαι καὶ καταλαβαίνω τοῦ καθενὸς τὴν δίκαια ἄποψη, μόνον νὰ μὴ μοῦ πειράξουν τὴν ἀκεραιότητα τῶν ἐν ἐμοί. Τότε βάζω τὶς φωνὲς σὰν πληγωμένο σκυλὶ ἢ παιδί. Ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ τελευταῖο μου τσάκωμα μὲ τὴν συντροφιά μας ὅταν ἐπιχείρησα νὰ τοὺς ἐξηγήσω τὴν κοσμοθεωρία μου γιὰ νὰ τοὺς πάρω κοντά μου, νὰ 'ναι ἀληθινὰ χαρούμενοι. Ὅμως, ὅπως μοῦ εἶπαν ὅλοι, τώρα μὲ καταλαβαίνουν καλύτερα».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς παρέας καθισμένοι στὴ σάλα τοῦ ξενοδοχείου κοντὰ στὰ ἄλλα ἔφεραν τὴν κουβέντα καὶ στοὺς παπάδες καὶ στὴν ἐκκλησία καὶ ὡς ἔθος ἐξέφραζαν ἀπερίφραστα τὶς ἀπόψεις των. Ὁ κυρ-Νίκος ἔκαμνε ὑπομονή, δὲν μιλοῦσε. Κάποια στιγμὴ ὅμως ξέσπασε θύελλα. Τοὺς περιέλουσε ὅλους αὐτοὺς ποὺ τολμοῦν μὲ ἀνόσια χείλη νὰ θίγουν τὴν κοινὴ μητέρα, τὴν Ἐκκλησία. Σηκώνεται καὶ φεύγει πολὺ θυμωμένος. Πέφτει ἐξαντλημένος στὸ κρεβάτι τοῦ δωματίου του. Καὶ τὰ μάτια του γίνονται δύο κρουνοὶ νὰ ζητήσουν τὸ ἔλεος γιὰ τοὺς ἀγνοοῦντας τὸν Κύριο καὶ γι' αὐτὸν ποὺ πρόσβαλε τὰ πλάσματα τῶν χειρῶν Του, τοὺς συνανθρώπους του. Καὶ τότε ἐκεῖνο τὸ δεξὶ χέρι, ποὺ ἄλλες φορὲς ὧρες πολλὲς θώπευε τοὺς ἁγίους στὰ ἐρημοκλήσια εἴτε γράφοντας εἴτε ζωγραφίζοντας, πῆρε ἕνα χρῶμα χρυσοπορτοκαλοπορφυρόχρυσο —ἡ λέξη εἶναι τοῦ κυρ-Νίκου— καὶ ἔγινε ἐκκλησία καὶ μέσα ἔμπαινε κόσμος πολὺς κι ὅλοι χωροῦσαν, ὡς καὶ μία μάνα ποὺ κρατοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι τὸν ἄρρωστο μι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κρό της γιὸ καὶ ὁ μικρὸς στὸ χέρι κρατοῦσε ἕνα πλαστικὸ ποτηράκι μὲ τὰ οὖρα του καὶ πήγαιναν στὸν γιατρό. Μπῆκαν μέσα ἀλλὰ τὸ χέρι ἔμενε ἀπ' ἔξω. Καὶ ἡ στοργικὴ μάνα, ἡ Ἐκκλησία μίλησε λέγοντας «πάρτα κι αὐτὰ μέσα, ὅλα ὅλοι χωροῦν στὴν ἐκκλησία». Ναὶ ὁ κυρ-Νίκος μᾶς δίδαξε, μὲ μία τέτοια ἐμπειρία, πὼς ὅλοι καὶ ὅλα χωροῦμε μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἂν ὅμως λογοτέχνης εἶναι αὐτὸς ποὺ κοσμεῖ τὸν λόγο καὶ προσέχει τὴ γραπτὴ κυρίως ἔκφρασή του, τότε ὁ κυρ-Νίκος κατέχει πλέον καίρια θέση στὸν χῶρο τῶν λογοτεχνῶν, χωρὶς νὰ εἶναι ξεκάθαρη ἡ συγκεκριμένη του τέχνη, ποίηση ἢ πεζό. Ἐπιτρέποντάς μου μία σχετικὴ ἀνορθογραφία τῆς λέξεως, ὁ κυρ-Νίκος σκέπτομαι πὼς ἦταν παιζωγράφος, τὸ unicum αὐτὸ τῆς λέξεως ἑρμηνεύεται ἢ ὡς παῖς ζωγράφος, ἕνα παιδὶ ποὺ ζωγραφίζει, καὶ ἔτσι δικαιολογοῦνται οἱ ὁλόφωτες καλλικαντζοῦρες του, ἢ σὰν κάποιον παίδα ποὺ ζεῖ καὶ γράφει ἢ ζεῖ γιὰ νὰ γράφει ἢ ὅσο ζεῖ θὰ γράφει. Σὲ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μία μάλιστα προσευχή του παρακαλεῖ τὸν Κύριο καὶ Λόγο τοῦ Πατρὸς νὰ τοῦ δίνει τὴ δύναμη ὅσο ζεῖ νὰ γράφει.

Τελείωσα. Πρέπει λοιπὸν νὰ ποῦμε πὼς πίσω ἀπὸ ὅλα τὰ πρόσωπα τῶν ἔργων τοῦ Πεντζίκη κρύβεται τὸ μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο πρόσωπο τοῦ κυρ-Νίκου, καὶ οἱ χιλιάδες σελίδες ποὺ ἔγραψε, αὐτὲς ποὺ εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας καὶ ὅσες ἀκόμα περιμένουν τὴν ὥρα τους, σὰν σκοπό τους ἔχουν τὴν προσέγγιση καὶ ἀνακάλυψη τοῦ ἐν φωτὶ καὶ διὰ τοῦ φωτὸς ἀποκαλυπτομένου προσώπου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πρέπει δηλαδὴ νὰ διαβάσεις πολλὰ συναξάρια καὶ γεροντικὰ γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ κοστολογήσεις τὰ λόγια, νὰ μπορεῖς νὰ ξεδιαλύνεις τὸ βάθος τῶν ἁπλῶν του γραμμῶν. Γιὰ παράδειγμα ἀναφέρω τὸ αἴσθημα τὸ ὁποῖο ἐξομολογεῖται μετὰ ποὺ σκότωσε ἕναν ἀνεπιθύμητο νυχτερινὸ ἐπισκέπτη, κάποια ἀνατριχιαστικὴ κατσαρίδα,[25]

25. Βλ. «Κατσαρίδες», σσ. 6-7, 10, *Συνοδεία*, Α.Σ.Ε. 1984.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προτείνοντας μιὰ πρώτη σύγκριση μὲ τὴν ἐξομολόγηση τοῦ Ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σιλουανοῦ τοῦ Ἀθωνίτου, ἀφοῦ σκότωσε μία μυίγα.[26] Ἡ μόνη διαφορὰ ἔγκειται στὸ σχῆμα, τοῦ κοσμικοῦ καὶ τοῦ μοναχοῦ. Καὶ οἱ δύο ὅμως θεοφόροι πιστοὶ συγκλονίζονται ἀφαιρώντας τὴ ζωὴ ἀπὸ ἕνα παραμικρὸ ζωύφιο, θεωρώντας τὴν ἐνέργεια αὐτὴ σὰν προσβολὴ τοῦ Δημιουργοῦ πάσης τῆς κτίσεως.

Ὅποιος τώρα θέλει νὰ μάθει τὸν κυρ-Νίκο, τὸν ὁποῖο δὲν ἔτυχε νὰ τὸν γνωρίσει ζώντα, πρέπει νὰ καταλάβει ποῦ βρίσκεται ὁ ἴδιος. Ὕστερα σιγὰ-σιγὰ νὰ ἀρχίσει τὸ διάβασμα καὶ μαζὶ τὸ σκάψιμο. Ἡ ἐργασία αὐτὴ θέλει πολὺ ὑπομονὴ καὶ πολὺ μέτρημα. «Δὲν εἶν' εὔκολο νὰ ξέρεις μὲ τὶς λέξεις νὰ παίζεις», μᾶς λέει καὶ στὸν ὕπνο καὶ στὸ ξύπνιο ὁ κυρ-Νίκος. Καὶ ἔτσι σιγὰ-σιγά, μὲ κρυφὴ ἐσωτερικὴ ἐργασία, ἀπὸ τὸ ποῦ βρίσκεσαι θὰ ἀρχίσεις νὰ καταλα-

26. Ἀρχιμ. Σωφρονίου, *Ὁ Ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης*, 1978, σ. 100 καὶ σ. 507 κ.ἑ.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

βαίνεις τὸ ποιός εἶσαι. Θὰ καταλάβουμε δηλαδὴ ὅτι εἴμαστε υἱοὶ Θεοῦ καὶ ὁ Οὐρανὸς μᾶς περιμένει.

Καὶ ὁ κυρ-Νίκος μᾶς περιμένει. Καλὴ Ἀντάμωση, λοιπόν, μὲ τὸ παιδὶ τῆς Θεσσαλονίκης ποὺ δὲν γέρασε ποτέ.

Τὴν εὐχή του νά 'χουμε.

Καλή Σας νύχτα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀνεβαίνοντας τὴν Κοντογεωργάκη*
ἢ
Νίκος Γαβριὴλ Πεντζίκης,
ὁδοδείκτης αἰωνιότητος

* Ὁδὸς Κοντογεωργάκη εἶναι ὁ πεζόδρομος ποὺ ἑνώνει τὶς λεωφόρους Ἀνοίξεως-Πιερίων μὲ τὴν ὁδὸ Μητροπόλεως, στὴ Βέρροια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΝΑΙ ΠΛΕΟΝ ΑΜΕΤΑΒΛΗΤΟ τὸ δεδομένο πὼς ὁ κυρ-Νίκος δὲν μᾶς ἄφησε κάποιο κείμενο εἰδικὰ γραμμένο γιὰ τὴν ἀγαπημένη μας Βέρροια,[1] καὶ δὲν ξέρω ἂν πρέπει νὰ ἐλπίζουμε πὼς θὰ ὑπάρχει κάτι ἀνάλογο στὰ πολλὰ ἀνέκδοτα κατάλοιπα τοῦ Ἀρχείου του.

Ἔγραψε γιὰ τὴ Χαλκιδική,[2] γιὰ τὴ Λῆμνο,[3] γιὰ τὴν Καβάλα,[4] γιὰ τὴν Ξάνθη,[5] γιὰ τὴν Ἄρτα,[6] καὶ τὴν παραμυθία τῆς Δράμας καὶ τοῦ

---

1. Πρόταση τοῦ κ. Γ. Χ. Χιονίδη πρὸς τὸν κυρ-Νίκο στὶς 25.4.1991.

2. Βλ. «Ἕνα σημάδι στὸ σπίτι τῆς Χαλκιδικῆς», σσ. 202-225. *Πραγματογνωσία καὶ ἄλλα ἑπτὰ κείμενα μυθοπλασίας γεωγραφικῆς*, Α.Σ.Ε. 1977.

3. Βλ. «Περὶ Λήμνου», σσ. 177-195. *Πραγματογνωσία*, Α.Σ.Ε. 1977.

4. Βλ. «Συγκεκριμένο καὶ γάμος», σσ. 139-154. *Πρὸς ἐκκλησιασμόν*, Α.Σ.Ε. 1986.

5. Βλ. «Τοπογραφία καὶ δομή», σσ. 115-138. *Πρὸς ἐκκλησιασμόν*.

6. Βλ. «Μυστικιστικὲς ἀπόψεις πάνω στὴν τοιχοποιΐα τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἄρτας», σσ. 182-191, *Ὑδάτων Ὑπερεκχείλιση*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1990.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁμωνύμου Νομοῦ, ποὺ τιμήθηκε μὲ τὸ πρῶτο Κρατικὸ βραβεῖο πεζογραφίας τὸ 1984.[7] Γιὰ τὴ Βέρροια μόνο σπαράγματα καὶ σκόρπιες ἀναφορὲς μέσα στὶς πολλὲς γραφές του.[8]

Εἶναι ὅμως βέβαιο ὅτι ἡ Βέρροια κατεῖχε καίρια θέση στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ κυρ-Νίκου. Μία πρώτη ἔνδειξη γι' αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐδῶ ἔφερνε τοὺς καλούς φίλους του, ὅταν ἤθελε νὰ τοὺς μυήσει στὸν μυστικὸ κόσμο τῶν ἐκκλησιῶν μας, καὶ αὐτὸ δὲν ὀφείλεται μόνο στὸν ἀριθμὸ ἢ στὸν πλούσιο διάκοσμό τους.

Ἀπόψε λοιπόν, μέσα στὰ χρονικὰ περιθώρια ποὺ μᾶς παρέχουν οἱ διοργανωτὲς αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ μνημοσύνου καὶ ἡ ἀνεκτική Σας ἀγάπη, θὰ προσπαθήσουμε νὰ μυηθοῦμε στὸν κρύφιο καὶ ἀνεπανάληπτο λόγο τοῦ κυρ-Νίκου.

---

7. *Πόλεως καὶ νομοῦ Δράμας παραμυθία*, Θεσσαλονίκη 1981.

8. Κυρίως στὸ «Ἐλπιδοφόρα παραδείγματα», σ. 68 κ.ἑ., «Ἄλλοτε καὶ νῦν», σ. 31 κ.ἑ., *Πρὸς ἐκκλησιασμόν*, Α.Σ.Ε. 1986.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καλησπέρα Σας.

1. Εἶναι ἀρχαῖος καὶ πατροπαράδοτος μοναχικὸς κανόνας οἱ μοναχοί, ἀφοῦ ἀφήκαμε τὸν κόσμο ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸ τοῦ Κυρίου στὴν ἔρημο, νὰ μὴ μετέχουμε σὲ ἐκδηλώσεις ποὺ χαρακτηρίζονται κοσμικές. Καὶ ὁ κανόνας αὐτὸς ἦταν μία καίρια ἀναστολὴ γιὰ τὴν ἀποψινὴ παρουσία μου ἀνάμεσά Σας. Τελικὰ νίκησε ἡ ἀγάπη γιὰ τοὺς ἀγαπητοὺς διοργανωτές, ἰθύνοντας τὴν Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροίας, ἀξιοτίμους Κυρίους κ. Γεώργιο Χ. Χιονίδη καὶ κ. Ἰωάννη Ἰσαὰκ Τροχόπουλο, καὶ ἕνας ἐσωτερικὸς καϋμός.

Ὁ κυρ-Νίκος γιὰ πολλοὺς τῆς γενιᾶς μας, καὶ γιὰ ὅσους ἀργότερα τὸν γνώρισαν, ἀποτέλεσε σαφὴ σταθμό, καὶ ἡ ἀναφορὰ στὸ πρόσωπό του εἶναι γιὰ μᾶς ἕνα φῶς ὁλόφωτο. Καὶ αὐτὸ θέλουμε νὰ ποῦμε καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους, πὼς ὁ κυρ-Νίκος μένει σὰν ὁρόσημο καὶ σὰν μνημόνιο, κάτι σὰν στηλογραφία. Κατὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν ἀποστολικὴ προτροπὴ ἔχουμε χρέος νὰ μνημονεύουμε τῶν διδασκάλων ἡμῶν ἐν τῇ πίστει καὶ μιμούμενοι αὐτῶν τὴν ἀναστροφὴν[9] προβάλλουμε τὸν κυρ-Νίκο σὰν ὁδοδείκτη γιὰ τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

2. Τὸ 1991, ἀπ' ὅσο ξέρω, γιὰ τελευταία φορὰ ὁ κυρ-Νίκος ἦρθε κοντά Σας γιὰ ἕνα διήμερο καὶ συνοδεύοντάς τον τότε σήκωσα τὸ βάρος ἐκείνης τῆς συνεκδημίας.

Θὰ ἦταν ἀρκετὰ εὔκολο, ἀνοίγοντας τὰ βιβλία τοῦ κυρ-Νίκου νὰ σημείωνα τὶς ἀναφορὲς στὴν πόλη αὐτήν, καὶ αὐτὸ νὰ ἦταν ἡ κατάθεσή μου στὸ ἀποψινό Σας μνημόσυνο. Ἀληθινὰ θὰ ἄξιζε κάτι τέτοιο, καὶ πιθανῶς νὰ χρησιμοποιήσω μερικὲς ἀπὸ αὐτές του τὶς ἀναφορὲς στὸ παρὸν κείμενο.

Πέρασαν ἤδη δύο χρόνια ἀπὸ τὴ μακαρία τελευτή του καὶ ὅμως ὅσα μέχρι τώρα ἔχουν γραφεῖ εἶναι τόσα ποὺ μποροῦν νὰ ἀποτελέ-

9. Πρβλ. *Ἑβρ.* ιγ' 7 κ.ἑ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σουν πολύτιμο συγγραφικὸ ἔργο γιὰ τὸν πολυσχιδὴ καὶ ἀσχημάτιστο κυρ-Νίκο. Αὐτὸ δὲν γίνεται γιατὶ βιαστήκαμε νὰ ἀποποιηθοῦμε τοῦ χρέους τῆς κληροδοσίας του. Ἀντίθετα, ὅσο ὁ καιρὸς περνάει ὅλο καὶ πιὸ πολλοὶ θὰ στρέφονται καὶ θὰ ἐγκύπτουν στὸ πολύμοχθο πόνημα ποὺ μᾶς ἄφησε αὐτὸς ὁ παλίμπαις.

Δημοσιεύτηκε ἤδη ὁ ἐπιμνημόσυνος λόγος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας,[10] σὲ ἐτήσιο φιλολογικὸ μνημόσυνο στὴ Θεσσαλονίκη, καθὼς καὶ μία συνέντευξη τοῦ ζωγράφου Ἀνδρέα Φωκᾶ.[11] Τὰ δύο αὐτὰ κείμενα εἰδικῶς, ἀνάλογα τὸ καθένα μὲ τὸν συντάκτη του, κοντὰ στὰ πολλὰ ἄλλα, φανερώνουν ἐναργέστατα τὸ πρόσωπο τοῦ κυρ-Νίκου καὶ τὸ ἦθος ποὺ ἐπικρατοῦσε στὴ συναναστροφὴ ἐκείνης τῆς μεγάλης παρέας.

10. Στυλιανοῦ, Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας, *Ὁ Πεντζίκης τοῦ ἐπέκεινα καὶ τοῦ ἐνθάδε*, Δόμος, Ἀθήνα 1994.

11. Ἀνδρέα Φωκᾶ, «Μνήμη Νίκου Γαβριὴλ Πεντζίκη», *Σύναξη* 52 (1994), σσ. 63-67.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

3. Ὁ ποιητὴς Σεφέρης ἔγραψε κάποτε, «τὸν Πεντζίκη τὸν δέχεται κανεὶς ὁλόκληρο ἢ δὲν τὸν δέχεται διόλου».[12] Καταθέτουμε πὼς πολλὲς δεκάδες εἶναι αὐτοὶ ποὺ τὸν ἀποδέχονταν πλήρως, ὅπως ἦταν, καὶ συνδέθηκαν μαζί του μὲ στενὴ ἀγάπη, καὶ εἴμαστε σίγουροι γιὰ τὸ ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὅλο καὶ πιὸ πολλοὶ θὰ ψάχνουν νὰ βροῦν τοὺς κόκκους τὸ χρυσάφι καὶ τὰ μαργαριτάρια ποὺ κρύβονται στὸ ἔργο του, ἀπὸ κάθε γωνία ὄψεώς του.

Εἶναι ὅμως βέβαιο ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου εὔκολο γιὰ ὅποιον *ἀνίπτοις χερσὶν* προσπαθήσει νὰ τὸ πλησιάσει. Χρειάζονται κάποιες προϋποθέσεις. Μᾶς ἀρέσει νὰ διαβάζουμε, γιὰ παράδειγμα, Παπαδιαμάντη, κυρίως τὶς γιορτάσιμες μέρες τῆς Χριστιανοσύνης, γιατί, λίγο ὡς πολύ, βγαίνουμε ἀπὸ τὸ καθημερινό, φεύγουμε ἀπὸ τὸ παρὸν καὶ ἀναπολοῦμε στιγμὲς τῶν παιδικῶν μας χρόνων, τοῦ χω-

12. Βλ. Ἰγνάτης Τρελλός, *Οἱ Ὧρες τῆς «Κυρίας Ἔρσης»*, σ. 27, Ἑρμῆς 1987.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ριοῦ, ἀνθρωπίνων τύπων ποὺ συνεχῶς σπανίζουν. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἔργο τοῦ κυρ-Νίκου, γιὰ νὰ ἐπιχειρήσουμε κάποιες πρῶτες νύξεις, ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς δύο, ποὺ εὔκολα τοὺς κατατάσσουν στοὺς θρησκευτικούς, ἂς ποῦμε, λογοτέχνες.

Ὁ Πεντζίκης εἶναι κατεξοχὴν σύγχρονος καὶ κυρίως θετικὸς στὸ παρόν. Δὲν ὑπάρχει καμία ἀναπόληση στὸ ἔργο του, κάτι ἂς ποῦμε «κάθε πέρσυ καὶ καλύτερα». Ἐργαλεῖο του ἦταν ἡ καθημερινότητα, ἡ στυγνὴ καθημερινότητα. Δὲν εἶχε καμία διάθεση φυγῆς. Προσπαθοῦσε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ ἀντέξει, αὐτό, τὸ δυσβάστακτο παρόν. Οὔτε νὰ τὸ ὡραιοποιήσει προσπαθοῦσε. Πίστευε στὸν πολιτισμὸ τοῦ τσιμέντου, τοῦ κονιορτοποιημένου ὑλικοῦ, ποὺ ἐκφράζει μὲ τὸν πιὸ φυσικὸ τρόπο τὸ παρόν.[13] Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ συμβὰν μὲ τὸν Σεφέρη, ἐδῶ, λίγο πιὸ κάτω. Εἶχαν ἔρθει[14] τὸ 1964

13. «Ἔρως τῆς Ἐκκλησίας», σ. 62, *Πρὸς Ἐκκλησιασμόν*.
14. Βλ. *Παρατηρητής*, τεῦχος 1, σ. 13.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ ἐπισκεφθοῦν τὶς βυζαντινὲς ἐκκλησίες. Πῆγαν στὸν Ἅγιο Κήρυκο. Ὁ Πεντζίκης μιλοῦσε μὲ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ κτίσμα, τὶς ἁγιογραφίες του, καὶ ὁ ἄλλος προσπαθοῦσε ἐναγωνίως νὰ καταλάβει. Ὅταν ὅμως πίσω ἀπὸ τὸ ἱερὸ εἶδαν ἕνα κοτέτσι μὲ τὰ κοτόπουλα καὶ τὶς κουτσουλιές τους, ὁ Σεφέρης ἀντέδρασε ἔντονα καὶ ἔφυγαν σχεδὸν στενοχωρημένοι. Δὲν μποροῦσε ὁ ποιητής μας νὰ καταλάβει πῶς συνδυάζονται ἔνδοξος Βυζαντινισμὸς καὶ ἀράχνες, κοτέτσια καὶ μαυρισμένα πρόσωπα ἁγίων. Δὲν μποροῦσε νὰ ἀντιληφθεῖ ποῦ ἔβλεπε ὁ Πεντζίκης τὸ φῶς, στὶς μισοσβησμένες ἁγιογραφίες καὶ στὰ τρεμάμενα ἀσθενικὰ καντηλόφωτα.

Ἀκριβῶς, οἱ δυό τους εἶναι οἱ δύο καθημερινοὶ κόσμοι ποὺ συγκρούονται. Στὴ βάση καὶ τοὺς δύο μεγάλους μας τοὺς διακατέχει μία ἀπὸ φυσικοῦ τους μελαγχολία, ὡς ἀσθένεια μᾶλλον. Ἡ διαφορά τους ὅμως, ποὺ εἶναι τεράστια, εἶναι πὼς γιὰ τὸν Σεφέρη ὅλα τελειώνουν, γιὰ νὰ μὴν πῶ τελείωσαν. Γιὰ τὸν κυρ-Νίκο, μέσα σ' αὐτὸ τὸ χάος ποὺ λέγεται πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρόν, ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα τοῦ αἰωνίου, ὑπάρχει ἡ συντροφιὰ τῶν καθ' ἡμέραν ἁγίων, ὑπάρχει ἡ παραμυθία τῆς Κυρίας Θεοτόκου. Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν τὸν συνέκριναν μὲ εὐρωπαίους σοφούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, σημειωτέον, διδάχτηκε πολλά, ἀντιδροῦσε κάπως πληγωμένα, καὶ προέτεινε καὶ προτιμοῦσε τὴ σύγκρισή του μὲ τὸν λόγιο αὐτοκράτορα Λέοντα Σοφὸ ἢ τὸν συγγραφέα τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, Θεόδωρο Λάσκαρι τὸν Βασιλέα, πού, ὡς γνωστόν, ἦταν ἐπιληπτικός.

Θὰ προσπαθήσω καὶ μία ἀκόμη ἀναφορὰ στὴ δυάδα Σεφέρης-Πεντζίκης. Ὁ Σεφέρης μὲ τὸ ψευδώνυμο Ἰγνάτης Τρελλὸς ἔγραψε τὶς *Ὧρες τῆς «Κυρίας Ἔρσης»*, μία πρώτη θετικὴ κριτικὴ παρουσία τοῦ ἔργου τοῦ κυρ-Νίκου. Θὰ χαιρόταν κανεὶς ἂν ὁ μεγάλος μας σοφὸς ἄντεχε μέχρι τὸ τέλος τοῦ βιβλίου τὸ ἐπώνυμο ποὺ ὁ ἴδιος διάλεξε. Ὅμως δὲν τὸ ἄντεξε. Γράφει λοιπόν: Δὲν εἶμαι τρελλός.[15] Ἁπλῶς, χρη-

15. Πρβλ. ὅ.π., σ. 101.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σιμοποίησα αὐτὸ τὸ παρατσούκλι γιατὶ κάποιοι πρόγονοί μου κατοικοῦσαν στὸν Ὑμηττό, ποὺ λεγόταν καὶ λέγεται, ἀπὸ ὅσους τὸ ξέρουν, Τρελλός. Δὲν εἶμαι τρελλός, ἀλλὰ γιὰ νὰ συγγενέψω μὲ τὸν Πεντζίκη χρησιμοποίησα αὐτὸ τὸ λογοπαίγνιο.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Πεντζίκης. Τὸ ἔλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε πὼς δὲν πείθουν τὰ τετρακόσια δράμια μυαλοῦ ποὺ ἔχει ὁ καθένας μας. Ἔλεγε πὼς γράφει παραληρήματα.[16] Καυχιόταν πὼς εἶναι τρελλός.[17] Μὲ μία ὅμως διαφορά: Τὴν εὐθύνη.[18] Ὁ κυρ-Νίκος ἔνιωθε βαρειὰ τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ παρόν, γιὰ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν ὁποῖο κουβέντιαζε, γιὰ τὸν περαστικὸ διαβάτη, γιὰ τὸν τρελλὸ συμπατριώτη μας, ποὺ πῆγε μὲ τὰ πόδια μέχρι τὴ Σαλονίκη νὰ τὸν συμβουλευτεῖ γιὰ μιὰ παράλογη γιὰ τοὺς λογικοὺς πράξη

16. *Σημειώσεις ἑκατὸ ἡμερῶν*, σσ. 269-270, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1988.

17. «Ἐκκλησιαστικὲς μορφὲς στὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα», σ. 358, *Ὑδάτων Ὑπερεκείλιση*.

18. *Σημειώσεις*, σ. 270.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

του, ἂν ἦταν ἁμαρτία.[19] Ὁ κυρ-Νίκος δὲν περιφρονοῦσε κανέναν. Εἶχε βαθύτατον σεβασμὸ γιὰ τὸν φτωχό, τὸν περιφρονημένο, τὶς πόρνες, τὰ σκουπίδια, τὰ ἀγριολούλουδα.

Ἕνας ἁπλοϊκὸς κηπουρὸς μοῦ εἶπε γιὰ αὐτόν: «Αὐτὸς μερμήγκι νὰ ἔβλεπε, θὰ σταματοῦσε νὰ τοῦ κάνει δρόμο νὰ περάσει. Αὐτὸς ἦταν ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ».

Μάλιστα. Αὐτὸ ἦταν ὁ κυρ-Νίκος· ἦταν καὶ μένει ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ.

4. Ἀναφέροντας τὰ παραπάνω γιὰ τὸν μεγάλο μας ποιητὴ καὶ τὸν τιμώμενο, καθόλου δὲν θέλω νὰ μειώσω τὴν ποίηση σὲ σχέση μὲ τὴ θεολογία. Κάθε ἄλλο. Ὁ Πεντζίκης εἶχε ἐνθουσιαστεῖ μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Αὐστραλίας ὅταν ὁ δεσπότης εἶπε πὼς ποίηση καὶ θεολογία εἶναι ἀδερφὲς δίδυμες. Ἐξάλλου πρῶτος θεολόγος, αὐτὸς δηλαδὴ ποὺ μίλησε γιὰ θεὸ λόγο, εἶναι, κατὰ τὸν κυρ-Νίκο, ὁ ποιητὴς ποὺ

19. *Ὁ Πεθαμένος καὶ ἡ Ἀνάσταση*, σ. 105, Αἰγόκερως 1970.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν Ἑλλάδα πεπαίδευκε, δηλαδὴ ὁ Ὅμηρος, ποὺ τὸν τιμοῦσε ἀφάνταστα μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ποιητὲς καὶ εὐχόταν στὸν Κύριο τῶν δυνάμεων πάντα νὰ τοὺς ἀναπαύει.[20]

«Στὸ νοῦ μου ἔρχονται τώρα οἱ ποιητές», γράφει, «οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι τῆς τέχνης, ποὺ ἔργο τους κυρίως εἶναι ἡ θεμελίωση. Ἐνῶ μὲ καταπληκτικὴ εὐαισθησία ἀνοίγονται νὰ δεχτοῦν τὸ κάθε καινούριο καὶ ἐκτίθενται, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὑποχρεώνονται ν' ἀντέχουν στὶς βαθύτερες, μὲ τὴν ὀξύτητα τοῦ λογικοῦ ἐκσκαφές, στὸ ὑπέδαφος τῶν αἰώνων ἀπὸ κτίσεως κόσμου».[21]

Σὲ ἄλλη περίπτωση, ἀναφερόμενος στὸν ποιητὴ Κώστα Καρυωτάκη, γράφει πὼς ὁ ποιητὴς κι ὁ θάνατος βρίσκονται σὲ μιὰ συνεχὴ πάλη. Ἄλλοτε νικάει ὁ ποιητὴς καὶ ἄλλοτε νικάει ὁ θάνατος. Στὴν περίπτωση τοῦ Καρυω-

20. *Σημειώσεις*, σ. 170.

21. *Ὁ Πεθαμένος καὶ ἡ Ἀνάσταση*, σσ. 116-117, Αἰγόκερως 1970.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τάκη καὶ τοῦ Μιλτιάδη Σαράντη Πεντζίκη[22] νίκησε ὁ θάνατος. Στὴν περίπτωση τοῦ κυρ-Νίκου νίκησε ὁ ποιητής.

Στὰ προλεγόμενα τῆς νεκρολογίας τοῦ ἐξαδέλφου του Μιλτιάδη ἀναφέρεται: «Ὁ χαμὸς αὐτοῦ τοῦ νέου συμβολίζει γιὰ μᾶς τὸ "ἀδιέξοδο" μιᾶς φιλότιμης μ' ἀπαδηγέτητης νεότητας, ποὺ βλέπει συχνὰ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ κρατήσει —χωρὶς νὰ πέσει πολὺ χαμηλά— μιὰ ζωὴ ἀστήριχτη».

5. Ἀλλὰ ποῦ βρῆκε ὁ κυρ-Νίκος τὸ στήριγμα ποὺ τὸν κράτησε στὴ ζωὴ ἀπὸ τὸ 1908 μέχρι τὶς 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1993, δηλαδὴ σχεδὸν 85 χρόνια;

Ἂς ξαναπᾶμε λίγο στὴν ὁδὸ Κοντογεωργάκη, ὅπου εἴμασταν πρίν. Τὸ 1991, τὴν ἑπομένη τῆς ὁμιλίας του, κάναμε μία βόλτα στὸν ἴδιο δρόμο. Ξεκινήσαμε ὅμως αὐτὴν τὴ φορὰ

22. Πρβλ. τὴ «Νεκρολογία Μ. Σ. Πεντζίκη», σ. 13 κ.ἑ., *Ὑδάτων Ὑπερεκχείλιση*.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπὸ τὴν ὁδὸ Πιερίων, ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο ὅπου εἶχε καταλύσει, καὶ ἀρχίσαμε νὰ ἀνεβαίνουμε.

Ἕνα παράξενο συμβαίνει σ' αὐτὴν τὴν πόλη. Ὅλοι λένε πὼς τὶς ἐκκλησίες τὶς ἔχει κλειδωμένες ἡ Ἀρχαιολογία. Τολμῶ νὰ πῶς πὼς τὰ ντουβάρια κλείδωσε ἡ ὡς ἄνω ὑπηρεσία. Οἱ ἅγιοι κινοῦνται ἐλεύθερα, ὁ πιστὸς λαὸς ἀνάβει ἕνα, δύο, τρία, μέχρι πέντε μέτρησα, καντήλια ἔξω ἀπὸ τὸ κτίσμα καὶ δέχεται τὴν εὐλογία τοῦ ἁγίου. Πέρα ἀπὸ αὐτό, κάποιες ξεχασμένες ἀπὸ τὸν χρόνο κι ἀπὸ ἀνθρώπους γριές, φυλάγουν μέσα στὶς μακριές τους φουστάνες τὰ κλειδιὰ καὶ ξεκλειδώνουν τὶς κλειδωμένες ἐκκλησίες, ὅταν χρειάζεται.

Ξεκινήσαμε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Παλαιοφορίτισσα. Μία ξεχασμένη μανιὰ μᾶς ἄνοιξε καὶ γιὰ ὥρα μᾶς ἐξηγοῦσε πόσα θαύματα γίνονται μὲ τὸ χῶμα ποὺ δίνει ἀπὸ τὸ Ἁγιοβῆμα σὲ γυναῖκες αἱμορροοῦσες. Ὅμως... τὴν ἐκκλησία τὴν κρατάει κλειδωμένη ἡ Ἀρχαιολογία. Ὕστερα ἡ ἴδια γριὰ μᾶς ξενάγησε στὰ ἱερὰ εἰκονίσματα καὶ δείχνοντάς μας τοὺς Τρεῖς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἱεράρχες, εἶπε τὸ ἀνεπανάληπτο «οἱ Τρεῖς Στύλοι». Στὴ συνέχεια διαβάσαμε τὶς ἐπιγραφὲς τῶν ἁγίων τοῦ ἱεροῦ καὶ τὴν τοπικὴ ὀνομασία τοῦ Ἁγίου Βησσαρίωνος, ἀρχιεπισκόπου Λαρίσσης, ποὺ ἀποκαλεῖται Βελισσάριος. Ἔνθους ὁ κυρ-Νίκος στὸ τέλος μαζὶ μὲ τὰ χίλια εὐχαριστῶ φίλησε τὸ χέρι τῆς γριᾶς, αὐτὸς στὰ ὀγδόντα καὶ ἐκείνη περασμένα ἐνενήντα.

Προχωρήσαμε. Ἀνεβαίνοντας σταματήσαμε στὸν ἅγιο Διονύσιο τὸν ἐν Ὀλύμπῳ. Ἄλλη εὐλογημένη γριὰ ἐδῶ, ἐπὶ μιάμιση ὥρα μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὸν Ὀλυμπίτη ἅγιο πού, ὡς γνωστόν, δὲν ἔγινε δεσπότης τῆς πόλης, ἂν καὶ τὸν ἔψαχναν καὶ τὸν παρακαλοῦσαν, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς ἡ τιμία του κάρα μᾶς ἔσωσε ἀπὸ τὴν πανούκλα, καὶ θὰ ἄξιζε πάνδημη ἡ τιμή του.

Στὸν Ἅγιο Διονύσιο λοιπὸν ἡ κυρα-Μαρία,[23] Σμυρνιά, χήρα στρατηγοῦ, συνομήλικη

23. Μαρία, χήρα Γρηγορίου Τριγώνη, οἰκειοθελῶς νεωκόρος στὸ παρεκκλήσι τοῦ Ὁσίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, στὴν ὁμώνυμη πάροδο· ἄλλοτε μετόχι τῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου, στὸν Ὄλυμπο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὲ τὸν κυρ-Νίκο, ἀποκαλεῖ τὸν Ἅγιο παππού, δείχνοντας πόση παρηγοριὰ βρίσκει ἡ ἴδια καὶ οἱ περίοικοι κοντά του. Τὰ θαύματα ποὺ μᾶς ἀνέφερε πλεῖστα ὅσα. Θὰ ἄξιζε μόνον γιὰ αὐτὰ νὰ μιλᾶμε ὧρες.

Ὅμως ὁ χρόνος μας κυλοῦσε. Ἔπρεπε νὰ φτάσουμε μέχρι τὸν Χριστό, στὴ Μητροπόλεως.

6. Στὸν δρόμο κάποιος τῆς παρέας διηγήθηκε γιὰ μιὰ συγχωρεμένη πιὰ ψυχή, ποὺ βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπίτι της, στὴν ἀρχὴ τῆς Κοντογεωργάκη, ἔπρεπε νὰ κάνει τρεῖς σταυροὺς κι ὕστερα τρεῖς σταυροὺς σὲ κάθε εἰκόνισμα: Στὴν Παλαιοφορίτισσα, στὸν Ἁγι-Θόδωρο, στὸν Ἅγιο Διονύσιο, στὸν Ἅγιο Νικόλα, στὴ Βαγγελίστρια, στὴν Ἁγία Παρασκευή, στὸν Ἅγιο Δημήτριο, λίγο μακρύτερα, στὸν Ἅγιο Στέφανο, στὸν Ἅγιο Κήρυκο, στὸν Χριστό. Συνολικὰ τριάντα τρεῖς σταυρούς. Ὅσοι τὴν ἔβλεπαν ἔλεγαν «ἡ Λισσαβούδα μὲ τς πουλλοί τς σταυροὶ σὰν νὰ παίζει μαντολίνο». Τὴν ἔλε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γαν σαλεμένη, ὅμως ἐκείνη ἤξερε πολὺ καλύτερα τί ἔκανε.[24]

Ὁ κυρ-Νίκος ἕτοιμος νὰ ξεσπάσει σὲ φωνὲς καὶ σὲ δάκρυα. Ἐξάλλου ὁ ἴδιος κάπου, παλιότερα, ἔγραφε: «Τὸ χέρι ποὺ κάνει τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐπαφίεται στὸν Κύριο γιὰ τὸν ἄρτο τὸν ἐπιούσιο, σὰν λουλούδι, ὄργανο ἀναπαραγωγῆς διὰ τῶν πέντε αἰσθήσεων, διαφέρει οὐσιωδῶς ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἐργαζομένου, ποὺ καταντᾶ νὰ πιστεύει ὅτι αὐτὸς ἔκανε καὶ κάνει τὸν κόσμο, κι ὅτι ἔξω ἀπ' ὅσα κάνει ὁ ἴδιος, ἐξασφαλίζοντας τὴν προκοπὴ καὶ εὐτυχία του, δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ ἀληθινό».[25]

7. Λοιπὸν εἶναι εὔκολο νὰ βγεῖ τὸ συμπέρασμα. Ὁ κυρ-Νίκος εὕρισκε παρηγοριὰ στὸν Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ. Στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐκκλησία, εὕρισκε ἐλπίδα σωτηρίας. Στοὺς ἁγίους ἀκουμποῦσε σὰν σὲ μπαστούνι, γιὰ νὰ

24. Ἐλισάβετ Ἀναγνωστίδου.
25. Βλ. *Σημειώσεις ἑκατὸ ἡμερῶν*, σ. 92.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀντέξει καὶ νὰ νικήσει τὸ ὀδυνηρὸ παρόν, καὶ τὸν πονηρὸ δηλαδὴ κοπιώδη δαίμονα, τὸν χρόνο.

Διαβάστε ὅποιο ἔργο του θέλετε. Ἀρκεῖ νὰ βρεῖτε τὸ κλειδὶ γιὰ νὰ τὸν κατανοήσετε. Θὰ γεμίσετε φῶς καὶ ἐλπίδα. Μόνο μὴν προσπαθήσετε νὰ βάλετε τὸν νοῦ Σας. Ὁ ἴδιος γεμίζοντας πολλὲς φορές, ὅπως τολμοῦμε νὰ μαρτυρήσουμε, ἀπὸ τὴν πλημμύρα θεϊκοῦ φωτός, ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσει ποιά πράγματα εἶναι τοῦ νοῦ καὶ ποιά τοῦ φωτός.[26] Καὶ ἐπαφίεται καὶ ἐλπίζει στὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ τὸν βαρὺ καὶ ἐλαφρό, ποὺ ἐπειδὴ εἶναι βαρύς, οἱ πιστοί, ἔγραφε ἢ μᾶς ἔλεγε, τὸν στολίζουν μὲ χίλια μαργαριτάρια καὶ πέτρες καὶ ἀσήμια καὶ γίνεται ἀλαφρός.

Ἂς ἔχουμε τὴν εὐχή του.

Καλησύχτα Σας.

Σιμωνόπετρα 4/17.1.1995

26. Πρβ. τὴν πρώτη σειρὰ ἀπὸ τὸ κείμενο στὶς *Σημειώσεις ἑκατὸ ἡμερῶν*.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΗΚΑΝ ἤδη τρία ἔτη ἀπὸ τὴν κοίμηση καὶ ταφὴ τοῦ μακαριστοῦ Νίκου Γαβριὴλ Πεντζίκη, ἀπὸ τὶς 13 καὶ 14 Ἰανουαρίου 1993, χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχει γίνει ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων του, κατ' ἐπιθυμίαν τῆς συζύγου του, Κυρίας Νίκης.

Στὸ τεῦχος αὐτὸ ἐκδίδονται δύο ὁμιλίες ποὺ ἔγιναν στὴ διετὴ ἐπέτειο τῆς θανῆς του, εὐγνωμόνως.

Ἡ πρώτη ἐκφωνήθηκε σὲ ἐπιμνημόσυνη ἐκδήλωση τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης, στὶς 13 Δεκεμβρίου 1994, λίγες ἡμέρες μετὰ τὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Νικολάου, φερωνύμου προστάτη τοῦ κυρ-Νίκου. Ὁμιλητὲς ἦσαν ἐπίσης οἱ κ. Γ. Ἰ. Μαντζαρίδης, κ. Ἀν. Κεσελόπουλος, καθηγητὲς τῆς Σχολῆς, καὶ ὁ ζωγράφος-ἰατρὸς κ. Ἰω. Μενεσίδης.

Ἡ δεύτερη δόθηκε στὸ ἀφιέρωμα τῆς Δημοσίας Κεντρικῆς Βιβλιοθήκης Βεροίας, γιὰ τὰ δίχρονα, στὶς 25 Φεβρουαρίου 1995, στὸ Ἐμπορικὸ Ἐπιμελητήριο τῆς πόλης. Οἱ ὁμιλητὲς ἀπὸ τὰ φοιτητικά τους χρόνια καὶ διὰ βίου ὑπῆρξαν «μαθηταὶ» τοῦ κυρ-Νίκου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ παρατιθέμενες βιβλιογραφικὲς παραπομπὲς δὲν ἐξαντλοῦν τὰ ἀνάλογα λήμματα, ἀποτελοῦν κάποιες πρῶτες ἀφορμὲς γιὰ τὸν ἀναγνώστη. Τυχὸν διαφορὲς ὀφείλονται στὴ χρήση δακτυλογράφων, ποὺ κάθε φορά, πρὶν τὴν ἀνάλογη δημοσίευση ἢ ἔκδοση, μᾶς ἔστελνε ὁ κυρ-Νίκος.

π. Πορφύριος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΟΙ ΟΜΙΛΙΕΣ
ΤΟΥ
ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙΤΗ
ΜΝΗΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ ΘΑΝΗΣ
ΤΟΥ
ΝΙΚΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ ΠΕΝΤΖΙΚΗ
ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ
ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1996
ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ «ΣΤΙΓΜΗ»
(ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91, ΑΘΗΝΑ 114 73)
ΣΕ 1.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΙΟΘΗΚΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΜΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΚΑΛΙΑΚΑΤΣΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡ
ΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας